

Aan de raadsleden van de 17 gemeenten in het NOVEX-gebied De Peel
Aan de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant en Limburg
Aan de leden van het Algemeen Bestuur van de Waterschappen Aa en Maas en Limburg
Aan het dagelijks bestuur van RNOB en MRE

In afschrift aan: de colleges van B en W, de colleges van GS, de DB's van de waterschappen en de ministeries van VRO en LVVN

Betreft: **Samenwerkingsovereenkomst Gebiedsgerichte aanpak NOVEX De Peel en bijbehorend Uitvoeringsprogramma (2026–2035)**

's-Hertogenbosch, 17 juni 2026

Geachte leden van raden, staten en algemeen bestuur,

In september 2025 informeerden wij u over het voornemen van het Rijk om extra inzet van € 300 mln. te doen in de Peel. Dit als onderdeel van het startpakket 'Nederland van het slot' van de Ministeriële Commissie Economie en Natuur van het voorgaande kabinet.

Op 17 juni 2026 hebben de 22 overheden die samenwerken in NOVEX De Peel een belangrijke mijlpaal bereikt met de ondertekening van de hieruit voortvloeiende Samenwerkingsovereenkomst Gebiedsgerichte aanpak NOVEX De Peel en de gelijktijdige vaststelling van het bijbehorende Uitvoeringsprogramma. Dit markeert voor de NOVEX-samenwerking de overgang van visie naar uitvoering in een gebied waar grote opgaven samenkomen.

We zetten hiermee een belangrijke gezamenlijke stap richting een toekomstbestendige regio. De combinatie van een heldere gezamenlijke koers, een substantiële financiële impuls, een gebiedsgerichte en lerende aanpak en intensieve samenwerking biedt een solide basis voor resultaat. De opgaven in De Peel zijn groot en hebben ingrijpende gevolgen voor de regio. Juist daarom kiezen de betrokken overheden ervoor om deze transitie samen met de inwoners en gebruikers van het gebied vorm te geven, met een duidelijk én positief perspectief: een Peel waar natuur, economie en leefbaarheid in balans zijn – en waar weer ruimte ontstaat om te wonen, werken, recreëren en ondernemen.

Zo wordt met de stap die vandaag is gezet de basis gelegd voor het continueren van de NOVEX-samenwerking, waarover de partners later dit jaar met elkaar nog afspraken maken. In het najaar worden in het BO Leefomgeving ook nadere afspraken gemaakt over het ontwikkelen van een meerjarige pakketfinanciering rijk-regio van alle meerkleurige opgaven in De Peel.

In bijgaande toelichting wordt inhoud en achtergrond van de samenwerkingsovereenkomst en het uitvoeringsprogramma nader beschreven. Mocht u vragen hebben over of naar

aanleiding van deze brief, kunt u contact opnemen met de portefeuillehouder van uw eigen organisatie.

Namens het bestuurlijk overleg NOVEX De Peel,

A dark grey rectangular box used to redact a signature.

Voorzitter NOVEX De Peel

Toelichting

1. Introductie

De Peel is een regio met een sterke agrarische traditie, waardevolle natuur en hechte gemeenschappen. Tegelijkertijd staat het gebied onder druk door een complexe stapeling van opgaven in het gebied. Denk daarbij aan opgaven die betrekking hebben op landbouw, natuur, water, klimaatadaptatie, woningbouw, bereikbaarheid, energietransitie, defensie, leefbaarheid in kleine kernen en ontwikkeling van nieuwe economische dragers. Deze opgaven zijn nauw met elkaar verweven en vragen om samenhangende oplossingen.

Met het vaststellen van de samenwerkingsovereenkomst en het uitvoeringsprogramma spreken de betrokken overheden zich gezamenlijk uit voor een daadkrachtige, gebiedsgerichte aanpak waarin uitvoering centraal staat, aangesloten wordt bij de energie die al in het gebied aanwezig is en bewoners en ondernemers perspectief wordt geboden. De gezamenlijke ambitie in De Peel is 'meerkleurig': we werken samen aan een Peel waarin natuur, economie en leefbaarheid in balans zijn.

2. Ambitie: een leefbare, natuurlijke en ondernemende Peel

In 2022 werd De Peel door het Rijk aangewezen als NOVEX-gebied vanwege de complexe stapeling van opgaven. Sindsdien is in NOVEX-verband een krachtige, interbestuurlijke samenwerking ontstaan tussen 17 gemeenten, twee provincies, twee waterschappen en het Rijk¹. De filosofie achter de samenwerking is om op te treden als ware zij één overheid en op die manier de veelheid aan opgaven samenhangend, gebiedsgericht en van onderop aan te pakken, dienend aan de uitvoering.

De NOVEX-samenwerking heeft, als richtinggevend kompas, in 2024 een Zich Ontwikkeland NOVEX-perspectief 2050 ([ZON2050](#)) opgeleverd met daarbij een Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda ([RUIA](#)). Buiten worden inmiddels mooie resultaten zichtbaar. In 2024 en 2025 zijn dertig impulsprojecten uitgevoerd, gericht op de drie pijlers van het ZON2050: de leefbare, natuurlijke en ondernemende Peel. Momenteel worden als onderdeel van de RUIA ook nieuwe 'sleutelprojecten' in beeld gebracht, waarvoor meerjarige pakketfinanciering wordt gezocht. In juli 2025 hebben Minister LNV en haar NOVEX-partners een intentieovereenkomst ondertekend om de meerjarige samenwerking aan te vullen met een gebiedsgerichte aanpak voor natuurherstel en de reductie van stikstofdepositie op Natura-2000 gebieden. Door nu met elkaar gericht te investeren in natuur- en systeemherstel ontstaat, naast ontwikkelruimte voor landbouw, ook ruimte voor de leefbaarheidsopgaven in het gebied, waaronder woningbouw, duurzame energie, infrastructuur en nieuwe bedrijvigheid. Deze intentieovereenkomst heeft geleid tot de mijlpaal die we op 17 juni bereikten.

¹ NOVEX De Peel is een interbestuurlijke samenwerking van 17 gemeenten, Waterschap Aa en Maas, Waterschap Limburg, Provincie Limburg, Provincie Noord-Brabant en het Rijk, vertegenwoordigd door de ministeries van Landbouw, Voedselzekerheid, Visserij en Natuur en Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties. De 17 gemeenten die tot op heden actief betrokken zijn binnen NOVEX De Peel zijn Land van Cuijk, Maashorst, Bernheze, Meijerijstad, Boekel, Gemert-Bakel, Deurne, Laarbeek, Helmond, Someren en Asten in Noord-Brabant en de gemeenten Venray, Horst aan de Maas, Peel en Maas, Weert, Nederweert en Leudal in Limburg.

3. Kern van de aanpak: gebiedsgericht samenwerken

Samenwerken in NOVEX De Peel is gebaseerd op een aantal duidelijke principes:

- **Gebiedsgericht werken:** oplossingen sluiten aan bij de specifieke kenmerken van deelgebieden;
- **De streek aan het roer:** zoveel mogelijk aansluiten bij initiatieven, uitvoering en eigenaarschap vanuit het gebied zelf;
- **Samenwerking als één overheid:** overheden bundelen hun krachten en dienen zo de uitvoering, met behoud van eigen bevoegdheden.

Deze werkwijze zorgt voor samenhang, effectiviteit, meer draagvlak en uitvoeringskracht. De betrokken overheden bouwen in de Gebiedsgerichte aanpak NOVEX De Peel dan ook bewust voort op bestaande gebiedsprocessen en versterken deze.

4. Prioritaire opgaven: randvoorwaarde voor ontwikkeling

Binnen de brede, meerkleurige opgave geven we als eerstvolgende, essentiële stap prioriteit aan drie samenhangende doelen:

1. **Natuurbehoud- en herstel:** het versneld uitvoeren van maatregelen in en rond Natura 2000-gebieden in het NOVEX-gebied De Peel om verslechtering te stoppen, natuurkwaliteit te verbeteren en de basiskwaliteit natuur in het omliggende landelijk gebied te versterken.
2. **Stikstofreductie:** het realiseren van een structurele en juridisch geborgde reductie van stikstofemissies, om de depositie van stikstof op de Natura 2000-gebieden in het NOVEX-gebied De Peel te verlagen.
3. **Hydrologisch herstel:** het herstellen van het bodem- en watersysteem via het verbeteren van waterbeschikbaarheid en/of waterkwaliteit, met het oog op natuurherstel en tegelijkertijd mogelijk houden van landbouw, inclusief beekdalherstel in het NOVEX-gebied De Peel, ter realisatie van de doelen uit de Kaderrichtlijn Water.

De prioritering van deze doelen is een belangrijke eerstvolgende stap, want zonder aantoonbaar natuurherstel blijft vergunningverlening beperkt en daarmee ook noodzakelijke ontwikkelingen op het gebied van leefbaarheid en economie. Met de Gebiedsgerichte aanpak NOVEX De Peel willen we de vergunningverlening een flinke stap dichterbij brengen.

5. Investing en financiële structuur

Het kabinet ondersteunt de aanpak met een **investering van €300 miljoen** als startpakket voor de periode tot 2035. Deze investering wordt gelijk verdeeld over Noord-Brabant en Limburg en ingezet voor natuur, water en stikstofreductie, waarbij tevens oog is voor het behoud van de landbouw en perspectief voor blijvende agrarische ondernemers. De investering van het kabinet is vanuit lopende afspraken aangevuld met provinciale, waterschaps- en gemeentelijke middelen.

De financiële en inhoudelijke structuur bestaat uit een samenhangend raamwerk van:

- een **Uitvoeringsprogramma (UP)**, het dynamische onderdeel met uitgangspunten en maatregelpakketten om resultaten te bereiken en doelen te realiseren, die jaarlijks

Intern gebrui

of in een ander te bepalen ritme tussentijds kan worden aangevuld, verbeterd en/of bijgestuurd;

- de **Samenwerkingsovereenkomst (SOK)**, welke vastlegt op welke wijze partijen langjarig samenwerken, hoe zij bestuurlijke afspraken maken over uitvoering, bijsturing, financiering en monitoring, en welke aangeeft hoe zij op enig moment in overleg treden over voortzetting van de samenwerking;
- en de beleidsarme regeling voor een **Specifieke uitkering (SPUK)**, die de juridische en financiële grondslag bevat voor de uitkering van Rijk naar regio.

Dit raamwerk is bewust gekozen om zowel bestuurlijke, financiële als juridische duidelijkheid te bieden en ondersteunend te zijn aan de flexibiliteit die de uitvoering in het gebied nu eenmaal vraagt. NOVEX De Peel werkt dan ook met een adaptief uitvoeringsprogramma, dat de komende jaren 'voortrollend' verder in- en aanvulling zal krijgen en onderdeel wordt van de meerkleurige regionale uitvoerings- en investeringsagenda voor De Peel.

6. Van ambitie naar uitvoering: vijf maatregelpakketten

Dit eerste Uitvoeringsprogramma bestaat uit vijf maatregelpakketten: De Bult en Vitale Peel aan de Brabantse kant en Meijels Agrarisch Perspectief, Gedeelde Peel en Sarsven en De Banen aan de Limburgse kant. De pakketten richten zich zoveel mogelijk op gebieden rond Natura 2000-gebieden en waar effectief ook daarbuiten. Uitvoeringsprogramma en Samenwerkingsovereenkomst hebben, net als de SPUK, een looptijd van 10 jaar.

De maatregelpakketten zijn opgesteld op basis van meerdere samenhangende en opeenvolgende projecten, maatregelen en inspanningen, bijeengebracht in vier categorieën: hydrologische en natuurherstelmaatregelen, extensiveren en omschakelen landbouw, vrijwillig (gedeeltelijk) beëindigen en verplaatsen, en maatwerk en ondernemersgerichte maatregelen.

Met de vijf maatregelpakketten wordt in het gebied gewerkt aan de opgaven van Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten. Op deze manier maken we werk met werk en kan gelijktijdige realisatie van meerdere doelen plaatsvinden. Dit is effectiever, sneller, efficiënter en levert meer maatschappelijke waarde op dan wanneer iedere overheid afzonderlijk aan de slag gaat. Tegelijkertijd ontstaat een logische basis voor gezamenlijke bekostiging over de jaren heen en krijgt het gebied voor langere tijd duidelijkheid.

7. Betekenis overheden

Voor gemeenten, provincies en waterschappen biedt dit programma:

- **Versnelling:** concrete uitvoering vanaf 2026
- **Herstel van ontwikkelruimte:** vergunningverlening komt dichterbij²
- **Samenhang:** integrale aanpak van meerdere opgaven
- **Bestuurlijke samenwerking:** gezamenlijk optrekken met behoud van autonomie
- **Langjarig perspectief:** richting 2035 met een doorkijk naar 2050

² De in het Uitvoeringsprogramma opgenomen maatregelpakketten vormen een stevige en essentiële stap op weg naar het mogelijk maken van vergunningverlening. Voor geborgd doelbereik zijn echter meer maatregelen nodig.

- **Een integrale aanpak:** deze eerste stap wordt doorgezet naar essentiële opgaven op het gebied van leefbaarheid en economie, op basis van een meerjarige pakketfinanciering.

Met de ondertekening van de Samenwerkingsovereenkomst Gebiedsgerichte aanpak NOVEX De Peel bundelen de overheden hun krachten en geven zij een krachtig, eensgezind signaal af naar burgers, ondernemers en maatschappelijke partners in De Peel én naar elkaar. Gezamenlijk zetten zij de schouders onder de meerkleurige opgaven in De Peel, in de overtuiging dat het op elkaar afstemmen van hun inspanningen de uitvoeringskracht in De Peel ten goede komt en het draagvlak in het gebied vergroot. Dit doen zij ieder vanuit een eigen verantwoordelijkheid en met behoud van de eigen bevoegdheden.

Bijlagen:

Samenwerkingsovereenkomst Gebiedsgerichte aanpak NOVEX De Peel
Uitvoeringsprogramma Gebiedsgerichte aanpak NOVEX De Peel (2026–2035)